

Poglavje 4

Odnos rejcev do prašičereje

Daša Jevšinek Skok^{1,2}, *Marjeta Žemva*¹, *Špela Malovrh*¹, *Milena Kovač*¹

Izveček

Za ovrednotenje položaja slovenske prašičereje, nam je lahko v veliko pomoč mnenje rejcev. V ta namen smo izvedli anketo o odnosu rejcev do prašičereje. Ustrezno jo je izpolnilo 43 žensk in 55 moških, v največji meri mladi kmetje - do 30 let. Med vsemi vprašani je 65 % rejcev prašičev, največ iz pomurske regije. Večina se jih z rejo prašičev ukvarja nad 21 let. Med rejci, ki danes nimajo prašičev, pa je 79 % takšnih, ki so prašičerejo opustili. Kot glavni razlog so navedli preusmeritev reje. Prašičerejci so mnenja, da se ustrezno držijo biovarnostnih ukrepov in so prepričani v dobro zdravstveno stanje prašičev. Kljub temu, pa se počutijo ogrožene s strani pandemij in gospodarskih bolezni. Perspektivnost in trenutno stanje prašičereje so ocenili kot slabo. Kot glavni vzrok so izpostavili uvoz tujega in prenizko ceno domačega mesa.

Ključne besede: prašičereja, anketa, mnenje rejcev

Abstract

Title of the paper: **Farmers attitude towards pig production**. To facilitate the evaluation of the actual situation in the pig breeding, the opinion of breeders can be very helpful. For this purpose a survey regarding farmers attitude towards pig production was conducted. The survey was adequately completed by 43 women and 55 men, mostly young farmers - up to 30 years old. The 65 % of surveyed individuals were pig breeders, mostly in Pomurje region. The majority of them is involved in pig production for over 21 years. Among the farmers who nowadays do not rear pigs, 79 % abandoned pig production, the main reason being reorientation of farm. Pig farmers have the opinion that they perform appropriate biosafety measures and are confident in the high health status of their pigs. Nevertheless, they feel threatened by pandemics and economically important diseases. The perspective of pig production was estimated to be poor by pig producers. As the main reason for the current situation in the Slovenian pig production the import of meat and low price of domestic self-produced were highlighted.

Key words: pig production, survey, breeders opinion

¹Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, Groblje 3, 1230 Domžale

²E-pošta: dasa.jevsinek.skok@bf.uni-lj.si

4.1 Uvod

Vse pogosteje v medijih slišimo informacije o slabem položaju slovenske prašičereje in nezadovoljnih rejcih. Za lažje ovrednotenje dejanskega stanja na terenu nam je lahko v veliko pomoč mnenje rejcev samih. Zanimala nas je primerjava slovenske prašičereje z ostalimi kmetijskimi panogami in prašičerejo v ostalih članicah EU, kot tudi mnenje rejcev o trenutnem zdravstvenem in gospodarskem stanju prašičereje v Sloveniji. V ta namen smo v 10-ih slovenskih regijah izvedli anketo o odnosu rejcev do prašičereje. Namen prispevka je prikazati rezultate anket in ovrednotiti mnenje rejcev o slovenski prašičereji.

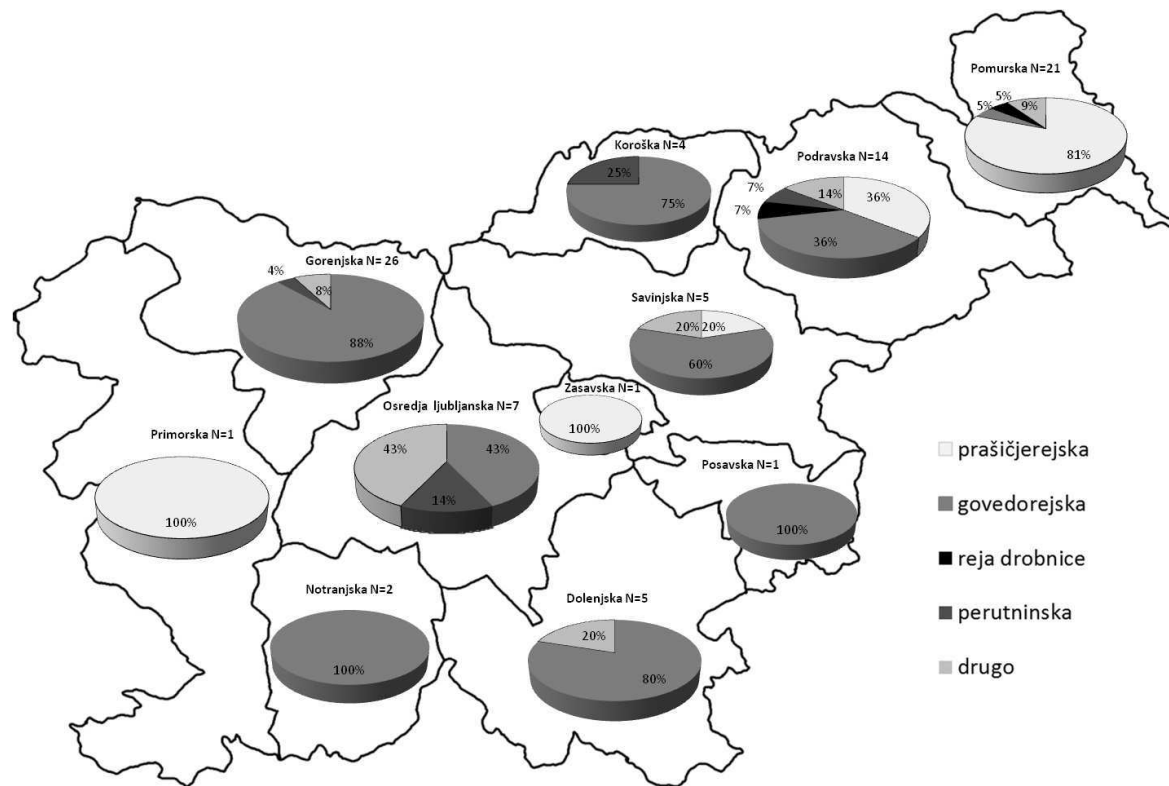
4.2 Material in metode

Anketiranje smo izvajali pred kmetijskimi trgovinami po Sloveniji in s spletno anketo preko spletne platforme 1ka (1ka, 2012). Anketo smo razdelili na devet tematskih sklopov. Prvi sklop je zajemal splošne informacije o kmetiji. V kolikor so vprašani odgovorili, da imajo na kmetiji prašiče, so odgovarjali tudi na vprašanja, ki so zajemala splošne podatke o reji prašičev, njihovi krmi, zaposlitvi družinskih članov in biovarnostnih ukrepih, ki jih izvajajo na kmetiji. Na vprašanja iz drugega sklopa so odgovarjali vsi anketiranci, ne nujno prašičerejci. Izpostavili smo mnenje anketirancev o zdravstvenem varstvu živali na kmetiji, finančnem stanju in perspektivnosti prašičerejskih kmetij ter samooskrbi s prašičjim mesom v Sloveniji. Zadnji sklop smo posvetili splošnim demografskim vprašanjem. Anketo je ustrezno izpolnilo 98 anketirancev.

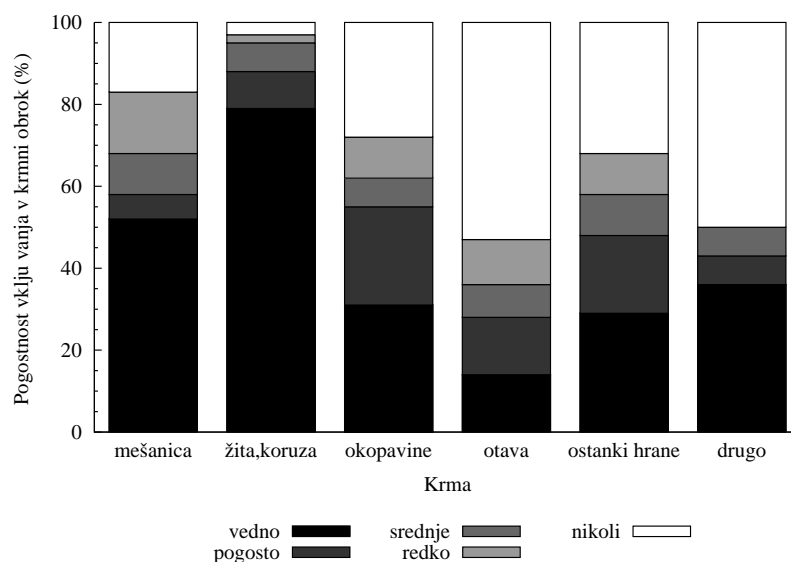
4.3 Rezultati

Na vprašanja je odgovorilo 43 žensk in 55 moških. V največji meri so to bili mladi kmetje - do 30 let (42 %), ter rejci stari med 31 in 50 let (38 %). Večina anketiranih rejcev ima srednješolsko izobrazbo. Največ prašičerejsko usmerjenih kmetijcev smo anketirali v pomurski regiji, na Gorenjskem pa največ anketirancev, ki imajo govedorejsko usmeritev kmetije (slika 1). Zastopane so bile vse regije, največ anketirancev pa je bilo iz Gorenjske, Pomurja in Podravja. Od vseh ustrezno izpolnjenih anket je največ vprašanih z govedorejske kmetije (51 %), drugi najbolj številčni pa so prašičerejci (31 %). Reje drobnice, perutnine in ostalega je manj. Glede na ostale živalske vrste ima doma največ anketirancev (65 %) prašiče. Od 33 vprašanih, ki danes nimajo prašičev, je prašičerejo opustilo 26 (79 %) kmetov, ki so kot glavni razlog navedli preusmeritev reje. Našteli so še druge dejavnike, kot so pomanjkanje pogojev za širitev, birokratske ovire, pomanjkanje časa ...

Anketirani kmetje, ki imajo doma prašiče, v 33 % obdelujejo kmetijske površine velikosti med 20 in 50 ha. Velikih kmetij (nad 80 ha obdelovalne kmetijske površine) je 8 %, majhnih (do 5 ha) pa 16 %. Od anketiranih je največ takih rejcev, ki imajo prašiče za namen samooskrbe (44 %) ali rejo z nad 100 prašiči (38 %). Večina se jih z rejo prašičev ukvarja nad 21 let in imajo pitance, meso pa predelajo doma ali pa prodajo žive živali.

Slika 1: Deleži usmeritev kmetij po pokrajinah med anketiranimi

Slika 2: Sestava krmnega obroka prašičev

Na 49 % prašičerejskih kmetijah je najpogosteje zaposlenih od 1 do 2 polnih delovnih moči. Na kmetiji običajno živi več družinskih članov. Na 36 % kmetij živijo od 3 do 4 člani, v 34 % živi 5 do 6 članov, 7 članov in več živi na 23 % kmetij in 1 do 2 člana v 7 % kmetij. Od anketiranih prašičerejcev ima kar 56 % čisti tip kmetije.

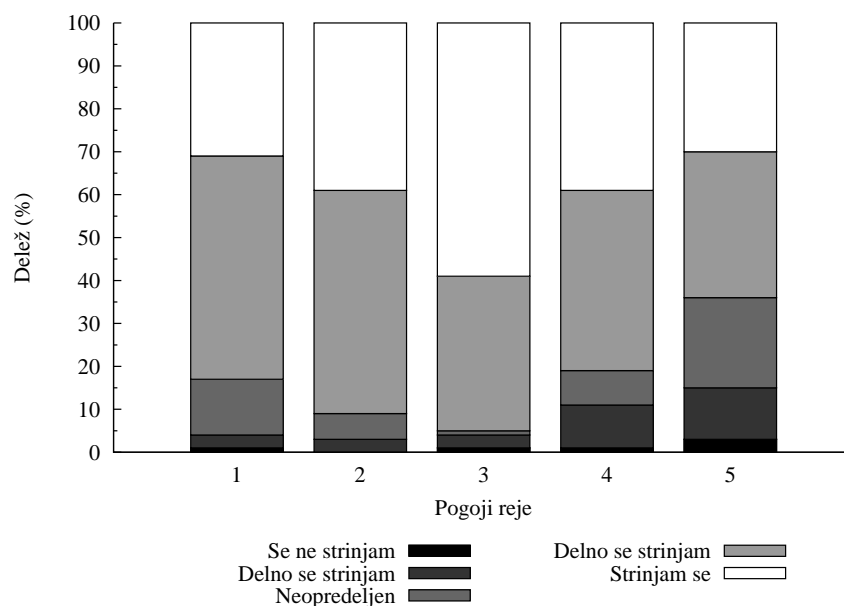
Večina rejcev krmo pridelala doma. V obroku prevladujejo žita in koruza, okopavine in otavo pa krmijo le redko (slika 2). Krmljenje ostankov hrane je v nekaterih manjših rejah še vedno prisotno. Krmni obrok sestavljajo tudi druge komponente, kot so: buče, jabolka, kruh in trava. Kmete bi bilo dobro ozavestiti, o pomembnosti krmljenja prašičev z žiti v primerjavi s koruzo. Znano je namreč, da v obdobju pred zakolom krmljenje z velikim odstotkom koruze, zaradi vsebnosti nenasičenih maščobnih kislin, vpliva na mehko, "tekočo" maščobo rumenkaste barve. Tako je mesec ali vsaj 14 dni pred zakolom dobro povečati odstotek žit v krmi prašičev, saj to pripomore k čvrsti in beli podkožni maščobi. Ugodno na maščobnokislinsko sestavo vpliva tudi krmljenje z okopavinami in otavo, kot beljakovinskim dodatkom.

4.4 Biovarnostni ukrepi in zdravstveno stanje živali

Rejci so mnenja, da se ustrezno držijo biovarnostnih (veterinarsko-sanitarnih) ukrepov, vendar pa dejansko stanje na terenu kaže drugače (Urancar in sod., 2014). Z veterinarskimi storitvami so zadovoljni (74 %), kar polovici vprašanih pa se zdijo le-te predrage.

O zdravstvenem varstvu živali na slovenskih kmetijah s prašiči ima večina anketiranih rejcev dobro mnenje. Večina meni, da je zdravstveno stanje prašičev v Sloveniji zelo dobro (76 %)

ali dobro (16 %). Kljub temu pa so mnenja, da pandemije (prašičja kuga, slinavka in parkljevka, leptospiroza ...) in gospodarske bolezni (npr. PRRS) predstavljajo veliko grožnjo za kmeta.

Slika 3: Mnenje anketirancev o pogojih reje prašičev na slovenskih kmetijah

1: čistoča v hlevih je primerna, 2: za zdravstveno stanje živali je poskrbljeno, 3: živali dobijo zadostno količino vode, 4: živali dobijo zadostno količino krme, 5: živali imajo dovolj prostora.

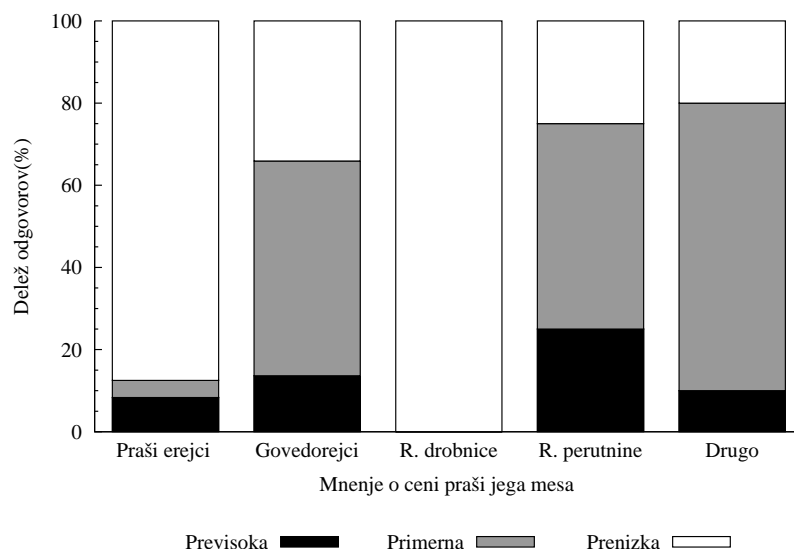
4.5 Finančno stanje in perspektivnost slovenskih kmetij

Finančno stanje slovenskih kmetij s prašiči se zdi večini anketirancev primerljivo z ostalimi živinorejskimi panogami, kot so govedoreja (za meso, mleko ali kombinirana reja), perutninarstvo (nesnice, brojlerji) ali reja drobnice. Perspektivnost prašičereje pa so kmetje ocenili z bolj slabo glede na omenjene panoge. Slovensko prašičerejo je kot manj perspektivno v primerjavi s prašičerejo v ostalih članicah EU ocenilo 68 % slovenskih kmetov. Takšnega mnenja so predvsem rejci s prašičerejsko in govedorejsko usmeritvijo kmetije, medtem ko polovica rejcev perutnine meni, da je slovenska prašičereja enako perspektivna kot v ostalih članicah EU. Ne glede na usmeritev kmetije vprašani menijo, da je zakonodaja do rejca prašičev strožja v Sloveniji kot drugih državah EU. V raziskavi so (Flisar in sod., 2014) primerjali pravilnike o minimalnih pogojih za rejo prašičev. Ugotovili so, da so slovenski normativi skladni z evropsko direktivo. V Avstriji, Nemčiji in na Nizozemskem so za rejo

prašičev v posameznih poglavjih pravilnika določili višje standarde. Pravilniki omenjenih držav so tudi bolj natančni kot slovenski oz. evropski. Med države, ki imajo višje normative od evropskih, spadata tudi Danska in Švedska.

4.6 Samooskrba s prašičjim mesom

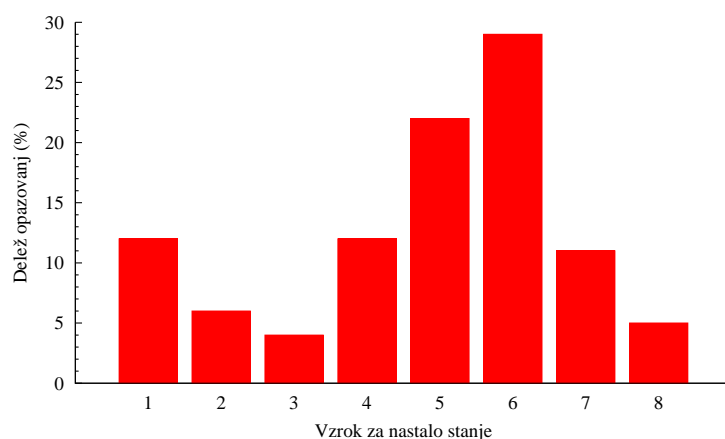
Cena prašičjega mesa v primerjavi z ostalo ponudbo se zdi kmetom prenizka v 47 % (slika 4), samooskrba s prašičjim mesom pa se kar 73 % vprašanim nikakor ne zdi zadovoljiva. Rejci prašičev (88 %) in drobnice (100 %) so mnenja, da je cena prašičjega mesa v primerjavi z ostalo ponudbo mesa v Sloveniji prenizka, medtem ko so rejci goveda (52 %) in perutnine (50 %) mnenja, da je cena primerna. Tudi pod rubriko drugo, kamor smo uvrstili čebelarje, konjerejce, rejce kuncev, poljedelce in vinogradnike, pa prevladuje mnenje, da je cena prašičjega mesa v Sloveniji primerna (70 %).

Slika 4: Mnenje rejcev o višini cene prašičjega mesa

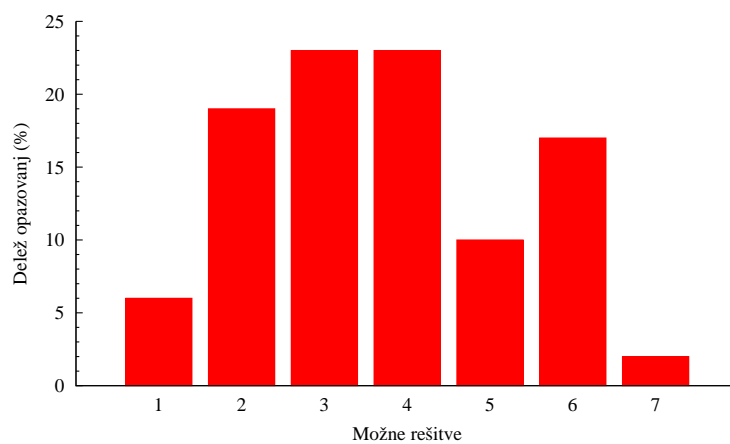
Trenutno situacijo v slovenski prašičereji so ocenili kot zelo slabo ali slabo. Kot najpogostejši vzrok zanjo (slika 5), so v največji meri navedli uvoz tujega mesa (29 %) in prenizko ceno domačega mesa (22 %). Slabo stanje slovenske prašičereje pripisujejo tudi vsesplošni krizi v gospodarstvu, premajhnemu vlaganju v napredek in miselnosti ljudi, da je meso prašičev nezdravo. Za nastalo stanje krivijo še državno politiko, zapletene birokratske postopke,

uvoz plemenskih živali nepreverjenega porekla, odnos države do prašičereje, visoke cene žit in soje ter slabo organiziranost prašičerejcev.

Slika 5: Mnenje anketirancev o vzroku za nastalo stanje v slovenski prašičereji

1: vesplošna kriza v gospodarstvu, 2: rejci sami z negospodarnim upravljanjem posesti, 3: prenizka izobraženost, neznanje, 4: ne-vlaganje v napredek, 5: prenizka cena mesa, 6: uvoz mesa, 7: miselnost ljudi, da prašičje meso ni zdravo, 8: drugo.

Slika 6: Predlogi anketirancev za reševanje trenutnega stanja v slovenski prašičereji

1: gospodarna razporeditev sredstev, 2: višja cena domačega mesa, 3: omejitev uvoza mesa, 4: spodbujati lokalno pridelavo hrane, 5: uvedba dopolnilne dejavnosti na kmetiji, 6: pomoč države (subvencije, drugi razpisi), 7: drugo.

Rešitev iz nastalega stanja kmetje ne vidijo toliko v lastnem stanju ampak predvsem v drugih (slika 6): spodbudi lokalne pridelave hrane in omejitvi uvoza mesa (23 %), višji ceni domačega mesa (19 %) in večji meri pomoči države s subvencijami ali drugimi razpisi (17 %). Kot možno rešitev so navedli še uvedbo dopolnilne dejavnosti na kmetiji in gospodarno ravnanje kmetov samih.

Vzrok za nastalo situacijo je tudi premajhna gospodarnost reje. Na kmetijah, ki so zajete v kontrolo proizvodnosti, so na živorojenega pujska v letu 2011 porabili povprečno 18.9 KD (Kovač in sod., 2012). Če krmne dneve finančno ovrednotimo je lastna cena živorojenega pujska 51.03 €. Tudi povprečna lastna cena živorojenega pujska je zelo blizu tržni ceni tekačev pri 25 do 30 kg. V nekaterih rejah je gospodarnost reje slabša, saj porabijo tudi do 36.3 KD/ŽR oz. 98.01 €. Gospodarnost reje naj bi omogočalo 12 KD/ŽR, kar preračunano znaša 32.4 €.

4.7 Zaključki

Povzamemo lahko, da kmetje slovenske prašičereje ne vidijo kot perspektivno kmetijsko panogo, saj se jim trenutno stanje v prašičereji zdi zelo slabo. So tudi mnenja, da samooskrba s prašičjim mesom ni zadovoljiva. V večino krme prašičerejci pridelajo doma, upoštevajo biovarnostne ukrepe in so z zdravstvenim stanjem prašičev zadovoljni. Prašičerejci potrebujejo nekaj vzpodbude in zagona, da rejo čim bolj optimalno dodelajo ali preuredijo in nadaljujejo z gospodarnim delom. Predvidevamo, da bi se ob bolj optimističnem pogledu na slovensko prašičerejo, za to kmetijsko panogo odločil še kdo.

4.8 Viri

Ika 2012. EnKlikAnketa - Ika spletne ankete. <https://www.ika.si> (3.9.2012).

Flisar T., Malovrh Š., Kovač M. 2014. Primerjava minimalnih zahtev za rejo prašičev izbranih članic EU. Spremljanje proizvodnosti prašičev, IX. del. Domžale, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Enota za prašičerejo, 83–93.

Kovač M., Malovrh Š., Ložar K., Ule I., Marušič M., Pavlin S., Ule A., Prevalnik D., Ženko M., Kastelic A., Sever S., Meglič M., Kancler K., Hribar M. 2012. Analiza plodnosti svinj na kmetijah za leto 2011. Domžale, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko: 46 str.

Urankar J., Malovrh Š., Kovač M. 2014. Pregled obstoječih tehnologij reje na prašičerejskih kmetijah. Spremljanje proizvodnosti prašičev, IX. del. Domžale, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Enota za prašičerejo, 49–56.